11. समवाये ही दुर्जय

Question 1:

प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत-

(क) वृक्षे का प्रतिवसति स्म?

(ख) वृक्षस्य अध: क: आगत:?

(ग) गज: केन शाखाम् अत्रोटयत्?

(घ) काष्ठकूट: चटकां कस्या: समीपम् अनयत्?

(ङ) मक्षिकाया: मित्रं क: आसीत्?

Answer:

(क) चटका।

(ख) गज:

(ग) शुण्डेन।

(घ) वीणारवा नाम्न्या: मक्षिकाया:।

(ङ) मण्डूक: मेघनाद:।

Question 3:

रेखाङ्कितानि पदानि संशोध्य लिखत-

(क) छात्रा: क्रीडाक्षेत्रे कन्दुकात् क्रीडन्ति।

(ख) ते बालिका: मधुरं गायन्ति।

(ग) अहं पुस्तकालयेन पुस्तकानि आनयामि।

(घ) त्वं किं नाम?

(ङ) गुरुं नम:।

Answer:

(क) छात्रा: क्रीडाक्षेत्रे कन्दुकेन क्रीडन्ति।

(ख) ता: बालिका: मधुरं गायन्ति।

(ग) अहं पुस्तकालयात् पुस्तकानि आनयामि।

(घ) तव किं नाम?

(ङ) गुरवे नम:।

Question 3:

मञ्जूषात: क्रियापदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

करिष्यामि गमिष्यति अनयत् पतिष्यति स्फोटयिष्यति त्रोटयति

(क) काष्ठकूट: चञ्च्वा गजस्य नयने --------------------।

(ख) मार्गे स्थित: अहमपि शब्दं --------------------।

(ग) तृषार्त: गज: जलाशयं --------------------।

(घ) गज: गर्ते -------------------- ।

(ङ) काष्ठकूट: तां मक्षिकाया: समीपं --------------------।

(च) गज: शुण्डेन वृक्षशाखा: --------------------।

Answer:

(क) काष्ठकूट: चञ्च्वा गजस्य नयने स्फोटयिष्यति।

(ख) मार्गे स्थित: अहमपि शब्दं करिष्यामि।

(ग) तृषार्त: गज: जलाशयं गमिष्यति।

(घ) गज: गर्ते पतिष्यति।

(ङ) काष्ठकूट: तां मक्षिकाया: समीपं अनयत्।

(च) गज: शुण्डेन वृक्षशाखा: त्रोटयति।

Question 4:

प्रश्नानाम् उत्तराणि एकवाक्येन लिखत-

(क) चटकाया: विलापं श्रुत्वा काष्ठकूट: तां किम् अपृच्छत्?

(ख) चटकाया: काष्ठकूटस्य च वार्तां श्रुत्वा मक्षिका किम् अवदत्?

(ग) मेघनाद: मक्षिकां किम् अवदत्?

(घ) चटका काष्ठकूटं किम् अवदत्?

Answer:

(क) चटकाया: विलापं श्रुत्वा काष्ठकूट: तां दु:खेन अपृच्छत् "भद्रे किमर्थं विलपसि?"

(ख) चटकाया: काष्ठकूटस्य च वार्तां श्रुत्वा मक्षिकाऽवदत् - "ममापि मित्रं मण्डुक: मेघनाद: अस्ति। शीघ्रं तमुपेत्य यथोचितं करिष्याम:।"

(ग) मेघनाद: मक्षिकां अवदत् यत "यथाहं कथयामि तथा कुरुतम्। मक्षिके प्रथंम त्वं मध्याह्ने तस्य गजस्य कर्णे शब्दं कुरु, येन स: नयने निमील्य स्थास्यति। तदा काष्ठकूट चञ्च्वा तस्य नयने स्फोटयिष्यति एवं स: गज: अन्ध: भविष्यति। तृषार्त: स: जलाशयं गमिष्यति। मार्गे महान गर्त: अस्ति तस्य अन्तिके मम शब्देन तं गर्तं जलाशयं मत्वा स तस्मिन्नेव गर्ते पतिष्यति मरिष्यति च।

(घ) चटका काष्ठकूटं अवदत् य - "दुष्टेनैकेन गजेन मम सन्तति: नाशिता। तस्य गजस्य वधेनैव मम दु:खम् अपसरेत्।"

Question 5:

उदाहरणमनुसृत्य रिक्तस्थानानि पूरयत-

(क) **पुरुष:** **एकवचनम्** **द्विवचनम्** **बहुवचनम्**

यथा	प्रथमपुरुष:	पठिष्यति	पठिष्यत:	पठिष्यन्ति
	प्रथमपुरुष:	--------------------	पतिष्यत:	--------------------
	प्रथमपुरुष:	--------------------	--------------------	मरिष्यन्ति

(ख)	**पुरुषः**	**एकवचनम्**	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
यथा	मध्यमपुरुष:	गमिष्यसि	गमिष्यथ:	गमिष्यथ
	मध्यमपुरुष:	--------------------	धाविष्यथ:	--------------------
	मध्यमपुरुष:	--------------------	--------------------	क्रीडिष्यथ

(ग)	**पुरुषः**	**एकवचनम्**	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
यथा	उत्तमपुरुष:	लेखिष्यामि	लेखिष्याव:	लेखिष्याम:
	उत्तमपुरुष:	--------------------	हसिष्याव:	--------------------
	उत्तमपुरुष:	--------------------	--------------------	द्रक्ष्याम:

Answer:

(क)	**पुरुषः**	**एकवचनम्**	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
यथा	प्रथमपुरुष:	पठिष्यति	पठिष्यत:	पठिष्यन्ति
	प्रथमपुरुष:	पतिष्यति	पतिष्यत:	पतिष्यन्ति
	प्रथमपुरुष:	मरिष्यति	मरिष्यत:	मरिष्यन्ति

(ख)	**पुरुषः**	**एकवचनम्**	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
यथा	मध्यमपुरुष:	गमिष्यसि	गमिष्यथ:	गमिष्यथ
	मध्यमपुरुष:	धाविष्यसि	धाविष्यथ:	धाविष्यथ
	मध्यमपुरुष:	क्रीडिष्यसि	क्रीडिष्यथ:	क्रीडिष्यथ

(ग)	**पुरुषः**	**एकवचनम्**	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
यथा	उत्तमपुरुष:	लेखिष्यामि	लेखिष्याव:	लेखिष्याम:
	उत्तमपुरुष:	हसिष्यामि	हसिष्याव:	हसिष्याम:
	उत्तमपुरुष:	द्रक्ष्यामि	द्रक्ष्याव:	द्रक्ष्याम:

Question 6:

उदाहरणानुसारं 'स्म' शब्दं योजयित्वा भूतकालिकक्रियां रचयत-

यथा-अवसत् वसति स्म।

अपठत् --------------------

अत्रोटयत् --------------------

अपतत् --------------------

अपृच्छत् --------------------

अवदत् --------------------

अनयत् --------------------

Answer:

यथा-अवसत् वसति स्म।

अपठत् पठति स्म।

अत्रोटयत् त्रोटयति स्म।

अपतत् पतति स्म।

अपृच्छत् पृच्छति स्म।

अवदत् वदति स्म।

अनयत् नयति स्म।

Question 7:

कोष्ठकात् उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

(क) -------------------- बालिका मधुरं गायति। (एकम्, एका, एक)

(ख) -------------------- कृषका: कृषिकर्माणि कुर्वन्ति। (चत्वार:, चतस्र:, चत्वारि)

(ग) -------------------- पत्राणि सुन्दराणि सन्ति। (ते, ता:, तानि)

(घ) धेनव: दुग्धं --------------------। (ददाति, ददति, ददन्ति)

(ङ) वयं संस्कृतम् --------------------। (अपठम्, अपठन्, अपठाम)

Answer:

(क) एका बालिका मधुरं गायति। (एकम्, एका, एक)

(ख) चत्वार: कृषका: कृषिकर्माणि कुर्वन्ति। (चत्वार:, चतस्र:, चत्वारि)

(ग) तानि पत्राणि सुन्दराणि सन्ति। (ते, ता:, तानि)

(घ) धेनव: दुग्धं ददाति। (ददाति, ददति, ददन्ति)

(ङ) वयं संस्कृतम् अपठाम। (अपठम्, अपठन्, अपठाम)